

Píseň: EZ662/S199 + **modlitba;** **Čtení:** Mk 1, 1-13

Milé sestry, milí bratři,

po „předmluvě“, začíná Marek své podání evangelia kombinací citátů ze SZ. Nejprve z Mal 3, 1, k němuž připojuje Iz 40, 3-4. Po přečtení starozákonních oddílů i jejich kontextů zjistíme, že se Mk citace odlišuje. Podobně i citace ostatních evangelistů, neboť tuto citaci uvádějí na počátku svých podání evangelia všichni čtyři pisatelé.

Rozdíly jsou patrné snad na první pohled, proto zmíním jen některé: 1) Nejde o jeden citát. Jde o spojení dvou textů, které mají své vlastní obsahy a zvěsti.

2) U Malachiáše pak oddíl o „poslaném poslu“ hovoří o nečekaném vstupu Pána do svého chrámu a o nesnesitelnosti tohoto příchodu.

3) Naopak počátek Iz 40 je text potěšující. „Vyrovnání cesty“ je pak myšleno ne aby neměla zákruty, ale aby nevedla chvíli do kopce a chvíli s kopce.

4) Onen hlas volajícího není na poušti (Mal 3, 1). Na poušti se má vyrovnat cesta Hospodinova (Iz 40, 3).

To samo o sobě stačí na zdiskreditování takovéto citace a zrušení jakéhokoli jejího obsahu z důvodu vzájemných rozporů a účelového spojení textů, jež jsou spíše v protikladu než v harmonii.

Co s tím? Znamená to, že jsou zvěsti evangelia nedůvěryhodné? Vždyť už jejich úvod je vlastně slátanina nesouvisejících výroků!

Jako obvykle je zde nutno připomenout odlišnost přístupů k plagiátorství a citacím doby starověké a doby moderní. Zatímco v době moderní je užití cizích textů bez souhlasu autora zakázáno a stíháno, ve starověku to bylo naprosto obvyklé a vnímáno jako vzdání holdu, důvěry a úcty autorovi.

Podobně i s citacemi: Dnes jde o doslovné zachycení psaného slova. Na tom však ve starověku pramálo záleželo, neboť číst a

psát uměl málokdo. A v tomto kontextu Marek pracuje, žije, přemýšlí a píše.

Nesnaží se tedy popdořit zvěst o Ježíši Kristu slátaninou citátů, které se mu zrovnan hodí – jak se to právě dnes často děje, a zejm. s Bibli! Snaží se citátem, jímž jeho evangelium začíná, zachytit to nejpodstatnější. A právě to se mu daří, jak pro posluchače nevzdělané, kteří si dané texty nedohledají, tak právě i pro ty vzdělané, kteří si je dohledají.

Protože 1) Oddíl z Mal 3 hovoří o nenadálem vstupu Pána do svého Chrámu a o nesnesitelnosti tohoto příchodu. To velmi přesně vystihuje jak Ježíšovo narození (nečekanost a Herodova reakce) tak zejm. pašijní události závěru Ježíšova působení a pozemského života.

2) Oddíl z Iz 40 naopak potěšuje lid, který si již odpykal svá provinění, a přináší tomuto lidu narovnaní jeho cest a zjevení Boží slávy. To je opět velmi přesné vystižení jak Ježíšova narození tak pašijního dění.

3) Z pohledu člověka nevzdělaného je spojení těchto oddílů naplněno spíše u Jana Křtitele. On je ten posel připravující cestu Hospodinu vtělenému v Ježíši z Nazareta, jenž volá: Narovnejte cestu Páně.

Z toho plyne zvěst také pro nás: Necitujme veršičky z Bible! To je opět výmysl moderní doby, ve starověku se brali v potaz spíše významy a sdělované obsahy širších oddílů – jak to naznačují právě evangelia, ale i apoštol Pavel. A pokud už se užívaly jednotlivé verše (nebo jejich části), pak jen jako mírná podpora, ne rozhodující argument.

Podobně se také stavme ke každému, kdo vytáhne půlku větičky z Bible a řekne: „A proto je daná problematika jasná!“ Ať už jde o otázku homosexuality, role žen ve společnosti a sboru, postavení otroků. Bible nikdy nebyla knihou tezí, žádný autor své spisy takto nezamýšlel, až na pár výjimek u apoštola Pavla. Pokud bychom takto veršičkovali, dodnes by ženy neměly právo volit, protože mají být podřízené mužům (Ef 5, 24 + 1Kor 11, 3), na shromážděních mají mít zakryté vlasy (1 Kor 10, 5). Otroci mají

„ve všem poslouchat své pány, být úslužní a nemají odmlouvat“ (Tit 2, 9) – ne náhodou nám to vše velmi připomíná pokřivenou podobu islámu v některých oblastech, která řadě lidí vadí.

Pokud na vás tedy někdo vytáhne citát z Písma a řekne: Postoj Bible je v tomto jasný, nenechte se opít rohlíkem. Buď se takovému způsobu diskuse-nediskuse vyhněte, pokud si netroufáte znalostí Písma a teologie, nebo jim nabídněte přesně tyto citáty o otrocích a ženách. A nebo zvítězte jejich vlastní vlastní zbraní, např.: Zj 22, 21: „Milost Pána Ježíše se všemi.“

Marek se tedy spojením dvou citátů ze SZ pokouší vystihnout jádro zvěsti o Ježíši, a to se mu daří, pokud Markovi buď dáme prostor a pochopíme ho, nebo ho kritizujeme, ale svou kritiku dovedeme do důsledků.

Jan Křtitel

Postava Jana Křtitele, který připravuje v Markově pohledu cestu Páně, je postava zvláštní. Z Písma o něm v podstatě nic nevíme, jen se v příběhu mihne, ale přitom má zcela zásadní roli: Uvádí Krista nejen na scénu evangelijních podání, ale také ho vlastně jako první rozponává (tak Mt a Lk) a spojuje ho se zvěstmi SZ. Jan dále káže pokání a vykonává křty na odpuštění hříchů. Také křtí Ježíše, při kterémžto na Ježíše sestupuje buď Duch svatý, nebo se k němu přiznává Hospodin jako ke svému Synu.

To je vlastně vše. Z mimobiblických zdrojů však víme, že Ježíš byl s největší pravděpodobností jedním z Janových učedníků, ba dokonce že byli přátelé. Jan Křtitel má dodnes svou hrobku v Samaří, jeho pozůstatky jsou v Alexandrii, ale některé další relikvie bychom našli i jinde.

Křtitel byl muž charismatický, a tak působivý a přesvědčivý – „celá Judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít“. V mnoha ohledech tedy Jan dokázal, co Ježíš vlastně nikdy. I to je podstata úvodu evangelia a předzávěru pašijí v podobě rozpadnutí se Ježíšovi pozemské práce.

Na druhou stranu nemůžeme toto vyjádření brát doslova, neboť kdyby přicházeli *všichni* jen z Jeruzaléma, Jan by je nikdy všechny nestihl pokřtít. Natožpak kdyby přicházeli z celého Judska. Spíše Marek vyjádřuje, že ze všech oblastí, kde žil Boží lid, přicházeli lidé, kteří přijali Janovu zvěst a vyznávali své viny – a přijímali křest na odpuštění hříchů.

Jan byl také muž velmi excentrický. Oděn ve zvířecí kůži a živil se kobyilkami a medem divokých včel. Opět i zde pojďme hlouběji, vždyť texty Písma nejsou jen beletrie plné sdělení bez hlubších významů: Janovo oblečení bylo hrubé, v praxi dostačující a naznačující odmítání „obvyklého“, „normálního“ lidského světa. Podobně i strava: Kobylinky je dovoleno jíst (Lv 11, 22), běžně se v oblasti Palestiny jedly, a dodnes jsou součástí stravy v arabských zemích. Med divokých včel znamenal, že Jan pro svůj život nemusel chovat zvířata a narušovat tak jejich Bohem daný způsob života. Naopak ho co nejpřesněji dodržoval. Obojí je zároveň vyjádřením materiální chudoby, pokání, sebeodříkání. Jan prostě žil, co kázal, a kázal odlišný způsob života a chování, než je „normální“ nebo „obvyklé“ nebo, a to je snad nejdůležitější, co radí „selský rozum“.

Z toho je zřejmé, co víme Lk podání evangelia: Jan Křtitel byl asketa, pravděpodobně ve spojení s kruhem esenců. To byly skupiny lidí, kteří žili na poušti, odděleně od zbytku světa, od „synů tmy“, aby vedli život zasvěcený Bohu. Z nich se později vyvinuly mnišské komunity, z nichž později vznikly dodnes existující mnišské řády.

Krom toho všeho však Jan kázal, že on sám není ten důležitý, podstatný a že jeho názory se mají poslouchat. Naopak, druhým centrem Křtitelova veřejného působení bylo kázání o přicházejícím „větším, než je on sám“ – o Mesiáši.

Tak může být Jan Křtitel velkou inspirací nám: Ať už v prostotě života, která má ledacos do sebe. Nebo ve snaze žít odlišně než „synové tmy“ kolem nás. A nebo alespoň v postoji: Já nejsem důležitý, důležitější je někdo jiný. Obzvlášť v dnešní době, kdy jsou už i děti učeny, aby hlavně měly na všechno názory, a že i

jejich názory musí být respektovány. Ale už nejsou učeny ani děti ani dospělí, aby zkoumali, zda jsou tyto názory pravdivé, nosné, prospěšné nebo vůbec něčím podložené – ale stejně musejí být brány vážně, ačkoli jsou to bludy.

Křesťan však má být jiný: Můj názor není zdaleka tak podstatný. Podstatná je pravda, skutečnost, objektivní realita, kam až se k ní člověk může přiblížit. To zároveň znamená, že spousta názorů a myšlenek mých i lidí kolem mne jsou vlastně jen ztrátou času, balastem, v horším případě mámeními, jež kazí a ničí životy.

Ne náhodou toto souvisí s oním biblickým „veršikováním“, o němž jsem hovořil dříve – Markova citace je podivná a na první moderní pohled nepřesvědčivá až neuznatelná, přesto však vystihuje pravdu. A pravda je lepší, než doslovná citace překladu biblické věty, které nutím svůj význam.

Ježíšův nástup na scénu

„V těch dnech, kdy veřejně vystupoval Jan Křtitel, k němu přišel také Ježíš z Nazareta v Galileji, a byl v Jordánu od Jana pokřtěn.“

Ježíš se objevuje zničehonic, ba dokonce není ani uveden shodně s titulaturou Mk 1,1. To je Markův úmysl, neboť, jak jsem o tom hovořil naposledy, kdo je Ježíš a co znamená, je tajemstvím, které musí člověk prohlédnout skrze zvěst o něm. K Janovi nepřichází Ježíš Kristus, nýbrž Ježíš z Nazareta, tesař.

A je docela možné, že i Ježíš se prostě jen dal pokřtít, necítil se ještě nějak zvláště. Kdoví. Avšak pro nás jako povelikonoční čtenáře je zcela podstatné, že po křtu uviděl právě tento tesař z Nazareta nebesa otevřená a Ducha v podobě holubice. A z nebe slyšel hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ To však viděl, dle evangelijního podání, pouze Ježíš.

Nespekulujme tedy nad tím, jak sám sebe vnímal Ježíš z Nazareta. Ani nad tím, kdy se stal Božím Synem. Odvrhněme takovéto nápady jako „prázdné řeči, které svádějí lidi“ (Tit 1, 10). Nevyhazujme z okna čas a klid přemýšlením nad věcmi, které

nelze dokázat ani podložit, a které vlastně ani nejsou podstatné – plně ve shodě s příkladem Jana Křtitele!

Přijměme prostě to, co Marek vyznává, ačkoli sám tuto událost samozřejmě nemohl vidět ani slyšet: Marek svým čtenářům a posluchačům říká, že Ježíš věděl, kým je. Věděl, že je Božím vyvoleným Synem. Nebyl to náhodný moudrý učitel, byl někdo víc a věděl to – ale nevěděl to díky sobě ale díky Božímu zjevení. Tak se Ježíš vlastně neodlišuje od nikoho z nás, také máme k dispozici jen Boží zjevení, nejčastěji v podobě Písma.

A to je velmi důležitá Markova zvěst! Ježíš nebyl nějak magicky odlišný od nás, Ježíš prostě jen plně spoléhal na Boží zjevení, jež se mu dostalo. To neznamená, že nepochyboval – dobře víme, že měl i pochybnosti (události v Getsemane, např.: Mk 14, 32nn). Ježíš se v těchto ohledech nelišil od nás, a tak si neříkejme a nenechejme říkat, že nemáme mít pochybnosti. Jen blázni a šílenci nepochybují.

Zároveň, stejně jako Ježíš, spoléhejme na Boží zjevení. Ne na vlastní chytráctví a něčí podivné výklady či vytrhnuté veršičky nebo na něčí nedoložené spekulace a výmysly. Ale na to musíme Boží zjevení znát, a tak číst, pravidelně, do hloubky, a promýšlet ho, neboť není vždy snadné porozumět jeho sdělením.

Malá odbočka: Boží zjevení je také přesně to, čemu se věnuje vědecký obor teologie. Tedy ten, který má mít vystudovaný každý farář v naší církvi. Nemůžeme zkoumat Boha, to je nesmysl, zkoumáme Boží zjevení, a že je v něm mnoho co zkoumat! A Božím zjevením je, samozřejmě, v první řadě Písmo svaté. V druhé řadě pak svět kolem nás – ale na ten velmi pozor, ten je často, a zejména dnes s narůstem lidského vlivu, často zjevením lidské vůle, ne Boží.

Počátek Ježíšovy činnosti

Všimněme si, že počátek Ježíšovy činnosti není kázání, uzdravování ani nic jiného. Ježíšova činnost vlastně začíná vyvedením na poušť. To je teda pěkný dárek od právě sestoupeného Ducha svatého – z křtu v řece rovnou na poušť!

Ale vlastně je to logické a rozumné: Po obrácení či uvěření by člověk měl zažívat zkoušky a pokoušení, pochybnosti a těžkosti. Ne že je najednou všechno jasné – jak to opět velmi často u náhle se obrátivších lidí bývá, a právě tito lidé jsou často plni velmi mylných a nepravdivých názorů a vzorců chování.

Ježíš byl po čtyřicet dnů pokoušen d'áblem na poušti. Čtyřicet dnů na poušti je čtyřicet let putování Israelců pouští. To byla doba zkoušek, obtíží, ale také největšího spoléhání Israelců na Hospodina. Je zřetelné, proč tímto symbolem začíná také Ježíšova činnost.

Postava satana a jeho pokoušení pak snadno svádí k mnoha „prázdným řečem“ o tom, že je nějaký d'ábel, který zápasí s Bohem o naše duše a další pohanské, s prominutím, potrhlosti. To jsou jen báhorky a spekulace, jež nejsou vůbec založené v Písmu. Tím hůř, když místo slova „satan“ začneme užívat slovo „d'ábel“. Termín satan totiž pochází z perštiny a znamená „pokušitel“, „žalobce“, „nepřítel“.

Ježíš byl tedy „na poušti čtyřicet dní a pokušitel ho pokoušel“. A najednou je pryč všechno magické a pověrečné vnímání, jež je tolika lidem tak blízké. Samozřejmě, že pokouší pokušitel, kdo jiný? A my jsme přece také pokoušeni pokušitelem! A je úplně jedno, jestli ho personifikujeme do pokušitele, nebo naopak abstraktizujeme do pokoušení.

Dále víme z knihy Job, že tento sátán (tam se také poprvé v Bibli vyskytuje) je Bohu plně podřízen (Jb 1, 6-12). Mimo knihy Jób se pak satan jako osoba vyskytuje už jen v knize proroka Zachariáše (Zach 3, 1+2) a jednou jako pokoušení v 1Par (1Par 21, 1). Celem se v SZ vyskytuje 17x (z toho 14x v dramatu Jób – což je v dramatické hře pochopitelné), v NZ pak 37x! V NZ se vyskytuje v evangelijních podáních, v epištolách i ve Zjevení. Pouze kniha Skutků apoštolských je ho prostá.

Až na tento termín tedy znovu narazíte, vnímejte ho původně a osvobozeně od legendárních a pověrečných nánosů a nepochopení většiny lidí. Stejně jako slova apokalypsa (= „zjevení“) nebo třeba armageddon (har-mageddon = „bitva u

Meggida“). Satan je prostě vyjádření pro všechno to, co člověka pokouší a obžalovává před Bohem. Tedy, v druhém logickém kroku, pro všechno to, co je pro nás nepřítelem, chceme-li být věrní Hospodinu.

Nic víc. Žádná rohatá bytost s trojzubcem, ocasem, kopyty a hrnci s vařící vodou. Žádný vykutálený čert, který na nás chystá léčky a upisujeme se mu krví.

Ježíš tedy nepřemáhá nějakého Antikrista o nic víc, než my ho přemáháme jako Antidana, Antipavla, Antivěru. Ježíš prostě a jednoduše přemohl pokušení, jež přišla s křtem, mocí Ducha svatého a Božích charismat (=“obdarování“). Proto také Lk ve svém podání vykresluje toto pokušení tak, jak ho vykresluje (Lk 4, 1-14).

V tomto původním chápání pak asi rozumíme andělskému obsluhování uprostřed dravé zvěře: Ježíš byl prostě naprosto sám na zápas se svými pokušeními. Nebyl s ním žádný jiný člověk – i divá zvěř ho ohrožovala. Pomocí mu bylo jen Boží zjevení a tak Boží přítomnost – Boží poslové, kteří ho obsluhovali. Transformujeme-li dobová vyjádření do našich dobově podmíněných vyjádřeních (která se za pár let zase změní), můžeme říci, že Ježíš zápasil sám se svými pokušeními uprostřed naprosté samoty a ohrožení také tělesných, ale pomocí mu bylo Boží zjevení a přítomnost.

A jak se najednou tento příběh podobá těm naším! Stačí správně rozumět termínům anděl (= „posel“; řečtina neměla slovo pro „andělskou bytost“), satan atd.

Tak i my přijměme skutečnost, že s většinou pokušení a obžalob zápasíme sami. Dokonce úplně sami, pokud se neopíráme o Boží zjevení – Písmo svaté. A že bez pomoci Božího zjevení snadno prohráváme boj s pokušením my i kdokoli jiný.

Závěr

Závěrem už jen sečtu a podtrhnu: Takto začíná příběh Ježíše Krista podle nejstaršího sepsaného podání, podle Marka: Kázáním pokání, vyznání vin a přijetím odpuštění.

Ježíšovi také předcházela Jan Křitelem a skrze něj celý SZ, jenž bychom také měli aspoň trochu znát. Jinak budeme i Kristu nevyhnutelně rozumět mylně. Ježíš prošel křtem a zápasem jako každý z nás, ale už tam a tehdy naznačil, jak „z toho ven“ – skrze Boží zjevení. Věnujme se mu tedy také bez faráře, ať se máme o co opřít tváří v tvář pokušením (=satanům)!

Otázky, rozhovor + píseň: S339/S354 + MP